

**กระบวนการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณร วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**
**THE SOCIALIZATION PROCESSES OF NOVICES' BEHAVIOR
AT JEDI LUANG TEMPLE, MUANG DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE**

พระสัณชัย ทิพย์โอสถ

พระครูวุฒิธรรมภาวิวัฒน์, Ph.D., พระมหาบุญสมบัตติ ปภากรโ

พระมหาเจริญ กระพิล่า, ดร.มนตรี วิชัยวงษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณร ๒) เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติของสามเณรที่มีต่อการขัดเกลาพฤติกรรม ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพประชากร ได้แก่ สามเณรที่มีอายุระหว่าง ๑๓-๑๘ ปี การวิจัยพบว่าสามเณรได้รับความรู้คำสอนของพระพุทธเจ้านำไปใช้ในชีวิตจริงมีผลต่อการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติธรรมทำให้มีจิตใจที่ผ่องใสการทำวัตรสวดมนต์ ช่วยให้มีความสามารถในการเรียนกัจจัตถะต่างๆ ช่วยส่งเสริมให้เป็นคนดีให้รู้จักหลักธรรมฝึกนิสัยให้ขยันหมั่นเพียร ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และมีความรับผิดชอบ ความสามัคคี ทำให้รู้จักมีจิตอาสา รู้จักแนวทางการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาสอนให้สามเณรมีความอ่อนน้อมถ่อมตนสิ่งสนับสนุนที่ทำให้เกิดการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณรคือ ทำวัตรสวดมนต์ เข้า เียน เชื่อว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่วตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน สรุปได้ว่าการสอนให้มีความละเอียด ความเกรงกลัวต่อบาปแนวทางควรมีสถานที่ฝึกฝนอบรมสามเณรก่อนที่เข้ามาอยู่ในเมืองใหญ่การเรียนนักธรรมบาลีในวัดให้เข้มงวดมากขึ้นและการทำกิจกรรมร่วมกันมีผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรม

คำสำคัญ : กระบวนการ, การขัดเกลาพฤติกรรม

Abstract

This research was aimed to study 1) the knowledge about the behavior of novice refined 2) to analyze attitudes toward novice refined behavior, 3) to study the use of religious principles to shape the behavior of novice. This research is a qualitative study. the population was novices aged 13-18 years. Results of the research were as follows; Novices gain knowledge about the Buddha's teachings can be applied in real life,

affecting the life and practice will keep them mentally healthy. Chanting let's concentrate on learning activities and help foster a better person. Known principles teach them diligently take benefit and were responsible for making unity as a volunteer. The practice is known in Buddhism. Novices' were taught humility. Supporting the cause of the novice was refined behavior. Chanting every day that do well, do not evil and its reliance on self-taught to be ashamed Fear of sin. The novice should have training before arriving in the big city. The study of Pali language is stronger. The joint activities were causing changes in social behavior.

Keyword : Socialization/Processes/Novice' Behavior

๑.บทนำ

ภาคเหนือตอนบนประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน และเชียงใหม่ ขจัดภัยบุรุษพัฒน์^๑. มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม เช่น กะเหรี่ยง ม้ง เย้า มูเซอ ละว้า เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายเหล่านี้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกชาวไทยภูเขาเหล่านี้เป็นกลุ่มชนหรือกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ทางเชื้อชาติศาสนาภาษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง โดยมีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลาช้านาน สังคมชาวไทยภูเขาเป็นสังคมที่แยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยวจากสังคมไทยพื้นราบทั้งนี้เพราะชาวไทยภูเขาส่วนใหญ่อาศัยอยู่กระจัดกระจายอยู่ตามเทือกเขาต่าง ๆ ในระดับความสูงที่แตกต่างกันไประหว่าง ๒,๐๐๐ ถึงกว่า ๕,๐๐๐ ฟุตจากระดับน้ำทะเลเส้นทางคมนาคมไม่สะดวกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูฝน หมู่บ้านชาวไทยภูเขาหลายแห่งจะไม่สามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้โดยเฉพาะพื้นที่ในภาคเหนือจะมีลักษณะภูมิประเทศแตกต่างไปจากภาคอื่นๆ มีภูเขาสูงสลับกับหุบเขาซึ่งเป็นที่ราบแคบแคบ ดังนั้น การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างชาวไทยภูเขากับชาวไทยในพื้นราบจึงไม่มีความแน่นแฟ้นและใกล้ชิดกันแต่อย่างใด ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะกระแสการพัฒนาประเทศได้แพร่กระจายไปทุกที่ไม่เว้นกระทั่งชุมชนชาวไทยภูเขา เช่น การคมนาคม การศึกษา การค้าขาย การส่งเสริมอาชีพ และสุขภาพอนามัย เป็นต้น

การพัฒนาดังกล่าวโดยเฉพาะด้านการศึกษาทำให้เด็กและเยาวชนชาวไทยภูเขาได้มีโอกาสมากขึ้นในการศึกษาช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสกว้างสำหรับเด็กชายชาวไทยภูเขาคือการบวชเป็นสามเณร โดยวัดในพระพุทธศาสนาได้ให้โอกาสเด็กชาวไทยภูเขาบวชเป็นสามเณรได้รับการศึกษาทำให้ผู้ปกครองได้ส่งบุตรหลานของตนเข้ามาศึกษาภายในวัดมากขึ้นเด็กชาวไทยภูเขาเหล่านี้เมื่อเข้ามาบวชเรียนเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนาแล้วต้องเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันในวัดซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ที่มีความแตกต่างจากครอบครัวและสังคมเดิมของตนเอง ที่มีพ่อแม่และญาติพี่น้องคอยดูแลและให้การช่วยเหลือเมื่อประสบกับปัญหาต่างๆ การเข้ามาอยู่ ร่วมกันในวัดของสามเณรจากเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้มีความแตกต่างกันในด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อรวมถึงสังคมที่วัดตั้งอยู่ด้วยการดำรงชีวิตได้

^๑ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, ชาวเขา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการสังคมแห่งชาติ, ๒๕๓๘)

อย่างปกติสุขได้นั้นทำให้สามเณรต้องมีการปรับตัว ซึ่งได้แก่การเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้ทางสังคม และวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ได้

สามเณรเหล่านี้ เมื่อเข้ามาบวชเรียน บุญมีแท่นแก้ว^๒ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เป็นคนดีตามที่สังคมต้องการพิจารณาจากพฤติกรรมที่แสดงออกเช่นมีเหตุผลมีความอดทนมีความซื่อสัตย์ยุติธรรมซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐานประการ คือ การพึ่งตนเองขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบการประหยัดและหมั่นออมการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายการปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนาความรักชาติศาสนาพระมหากษัตริย์สามเณรเหล่านี้ในช่วงของเด็กวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญยิ่ง ต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาและจริยธรรม นอกจากจะต้องปรับตัวตามวัยแล้ว สามเณรเหล่านี้ยังต้องมีการปรับตัวเองในเรื่องที่อยู่อาศัยด้านอาหารการกิน การปรับตัวต่อกฎระเบียบข้อบังคับของวัดการปรับตัวทางสังคมต้องปรับตัวให้เข้ากับอาจารย์ที่โรงเรียน การปรับตัวกับเพื่อนเฝ้าเดียวกันและต่างเฝ้าเมื่อต้องมาพักอยู่ด้วยกัน และการปรับตัวกับเพื่อนนักเรียนจาก พื้นราบที่มีสังคม วัฒนธรรม และสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน

ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดเจดีย์หลวง วรวิหาร มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีนักเรียนที่เป็นสามเณรจำนวน ๓๐๐กว่ารูป เป็นสามเณรชาวไทยภูเขาคิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐๐ สามเณรเหล่านี้ล้วนได้รับความอนุเคราะห์เลี้ยงดูให้การศึกษาและได้ความอุปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ จากเจ้าอาวาสที่ตนสังกัดอยู่ จากการที่สามเณรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ทำนา อีกทั้งยังมาจากหลายท้องถิ่นวัฒนธรรมและความคิดเมื่อสามเณรเหล่านี้มาอยู่ พื้นราบทำให้เกิดการเลียนแบบจากวัฒนธรรมสมัยใหม่ทำให้สามเณรเหล่านี้ มีการปรับตัว เพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่ซึ่งจากปัญหาสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุสามเณรชาวไทยภูเขาจะมีภาวะเสี่ยงมากขึ้นในระหว่างที่อยู่ทั้งในและนอกรั้วโรงเรียน สถานศึกษาซึ่งมีความใกล้ชิดกับสามเณร

ดังนั้น ในฐานะที่ผู้วิจัยมีส่วนในหน่วยงานที่ให้การศึกษาและส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่และผู้วิจัยซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ากระบวนการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณร วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไร

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณร
- ๒.๒ เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติของสามเณรที่มีต่อการขัดเกลาพฤติกรรม
- ๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณรวัดเจดีย์หลวง วรวิหาร

^๒บุญมี แท่นแก้ว, **จริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นท์ติ้ง, ๒๕๓๙), หน้า ๔๘.

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) เกี่ยวกับการขัดเกลาพฤติกรรม สามเณรในเจดีย์หลวง วรวิหารอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่และความรู้ในหลักธรรมของพุทธศาสนา สังคมศาสตร์พฤติกรรมศาสตร์ และวัฒนธรรมศาสตร์ เพื่อนำเสนอการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยใช้กระบวนการเพื่อการวิจัยดังนี้

๑.การเลือกพื้นที่ คณะผู้วิจัยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่วิจัยดังนี้ คือ๑เป็นสถานที่ที่มี สถานศึกษาโรงพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

๒.การสำรวจพื้นที่ก่อนลงภาคสนามวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร เป็นวัดเก่าแกในจังหวัดเชียงใหม่ มี ชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ “ราชกุฎาคาร วัดโชติการาม” สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าแสนเมืองมา .ศ.พ)๑๙๑๓-๑๙๕๔กษัตริย์ลำดับที่ ๗แห่งราชวงศ์มังราย ไม่ปรากฏปีที่สร้างแน่ชัด สันนิษฐานว่าวัด แห่งนี้น่าจะสร้างในปี พ.ศ.๑๙๒๘พ.ศ.๑๙๔๕วัดเจดีย์หลวงเป็นพระอารามหลวงแบบโบราณ มีการ บูรณะมาหลายสมัย โดยเฉพาะพระเจดีย์ ที่ปัจจุบันมีขนาดความกว้างด้านละ ๖๐เมตร เป็นองค์พระ เจดีย์ที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่งในเชียงใหม่วัดเจดีย์หลวงสร้างอยู่กลางใจเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมถือ ว่าเป็นศูนย์กลางทางการปกครองของอาณาจักรล้านนา ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระ สิ่ง อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ภายในวัดประมาณ ๓๒ไร่ ๑งาน ๒๗ตารางวา มีสถานที่ที่ สำคัญทางการศึกษาของพระภิกษุสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนนักธรรมบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เหล่านี้เป็นสถานที่อบรมบ่มเพาะพุทธกรรมอันพึง ประสงค์ให้กับเยาวชนหรือสามเณรที่จะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตของชาติต่อไป

๓. การวางแผนก่อนปฏิบัติงานภาคสนามคณะผู้วิจัยได้ประชุมวางแผนปฏิบัติงานภาคสนาม โดยมอบหมายภาระงานการวิจัยให้กับสมาชิกตามหัวข้อที่กำหนด และระยะเวลาทำการวิจัยใช้เวลา ๔ เดือน ระหว่างเดือน ๑มิถุนายน -๓๐กันยายน๒๕๕๙

๔. ประชากรและการเลือกตัวอย่าง (Key Informants) ประชากรที่ศึกษาได้แก่สามเณรใน วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร ประมาณ ๒๕ รูป ซึ่งเลือกโดยวิธีเจาะจงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๒๕รูป ประกอบด้วยพระอาจารย์ ๑รูป สามเณรวัดเจดีย์หลวง ๒๕รูป

๕. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ประวัติวัดเจดีย์หลวง วรวิหาร อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โจทย์สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และการสังเกตสภาพแวดล้อม

๖. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบบันทึกการเก็บข้อมูล ภาคสนามที่คณะผู้วิจัยจัดทำขึ้น ได้แก่๑)บันทึกข้อมูลการเดินทาง๒) แบบสำรวจสภาพพื้นที่เบื้องต้น๓) แบบสนทนากลุ่ม (ย่อยและกลุ่มใหญ่)๔)แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม๕)แบบบันทึกจากการสังเกต หรือสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ๖) แบบศึกษาประวัติชีวิต๗)อุปกรณ์อื่น ๆ ที่ช่วยในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ได้แก่ ปากกา กระดาษ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่าย ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

๗. การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยเมื่อคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือเสร็จแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ๑) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล ๒) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายกลุ่ม ๓) แบบสังเกตสิ่งแวดล้อม

๘. เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเมื่อได้สร้างและตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้๑)เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทุกชนิด๒)เก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดการวิจัยด้วยวิธีการต่อไปนี้๒.๑) การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมได้มอบหมายให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง๒.๒)การสัมภาษณ์เชิงลึกได้มอบหมายให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัย ๑ คนต่อผู้ให้ข้อมูล ๕ คน๒.๓)ได้จัดเวทีเพื่อสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน ๒๕รูป/คน ประกอบด้วย คณะทีมวิจัย๕รูป/คน และกลุ่มตัวอย่าง ๒๕รูป/คน รวม ๒๕คน ณ สถานที่วัดเจติยหลวง วรวิหารอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๑๐ ..น.พร้อมทั้งมอบผู้ดำเนินการดังนี้๒.๓.๑)ผู้ดำเนินการ ๑ คน ๒.๓.๒)ผู้ย่นคำถาม ๑ คน ๒.๓.๓)ผู้บันทึกภาพ ๑ คน ๒.๓.๔)ผู้จัดบันทึกข้อมูล ๑ คน ๒.๓.๕)ผู้อำนวยความสะดวก (บริการทั่วไป)๑ คน

ในการสนทนากลุ่มนั้นได้จัดเป็นรูปแบบตัว ยู (U) ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั่งเรียงลำดับกันไป ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นคณะผู้วิจัย และคณะผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยโดยการแนะนำตัวให้ผู้เข้าสนทนากลุ่มทราบเป็นรายบุคคล และขอให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำตัวเป็นรายบุคคลเพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนสนทนากลุ่มตามลำดับหัวข้อที่กำหนดไว้

๙. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อได้เก็บข้อมูลทั้งหมดแล้ว คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเพื่อสร้างความเชื่อมั่น (Reliability) มีวิธีดังนี้ คือ (Data Triangulations) วิธี (Investigations method) และวิธี (Theory method)

๑) การตรวจสอบความแบบสามเส้าจากการสัมภาษณ์๑.๑) ได้แก่ผู้ให้ข้อมูล)สามเณร สัตส่วนผู้วิจัย ๑:๕คน จำนวน ผู้วิจัย ๕ท่าน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น ๒๕ รูป ตอบข้อคำถามในลักษณะคล้ายกันหรือตรงกัน๑.๒)ข้อคำถามจะถามเวลาใด ข้อมูลจากที่ได้ ก็ถูกต้องตรงกัน๑.๓)ข้อมูลที่ได้จากสถานที่ใดก็ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันหากข้อมูลในส่วนใดยังไม่ตรงกัน ผู้วิจัยต้องค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันเพิ่มเติม

๒) การตรวจสอบความแบบสามเส้าจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม๒.๑) ได้แก่ผู้ให้ข้อมูล พฤติกรรมของสามเณร ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายการวิจัยจำนวน ๒๕รูป ได้ข้อมูลในลักษณะที่สอดคล้องคล้ายกันหรือตรงกัน๒.๒)ข้อสังเกตจะสังเกตเวลาใด ข้อมูลจากที่ได้ ก็ถูกต้องตรงกัน๒.๓) ข้อมูลที่ได้จากสถานที่ใดก็ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันหากข้อมูลในส่วนใดยังไม่ตรงกันผู้วิจัยต้องค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันเพิ่มเติม

๓. การตรวจสอบความแบบสามเส้าจากการศึกษาเอกสาร๓.๑) ข้อมูลจากเอกสารอย่างน้อยจาก ๓ ฉบับ เช่น ข้อมูลพื้นฐานวัดเจติยหลวง วรวิหาร๓.๒) ข้อมูลจากเอกสารฉบับใดก็ถูกต้องตรงกัน หากข้อมูลในส่วนใดยังไม่ตรงกัน ผู้วิจัยต้องค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันเพิ่มเติมวิธี (Investigations method) ผู้เก็บข้อมูลทำการเก็บข้อมูลโดยไม่มีอคติวิธี (Theory method) การเก็บข้อมูลทฤษฎีที่กำหนดยืนยันความถูกต้องไม่คลาดเคลื่อน

๑๐. การวิเคราะห์ข้อมูล ๑) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)คือการนำข้อมูลแต่ละด้านมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่

๒) การวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีที่ตัวแปรก็วิเคราะห์ตามนั้นคือ๒.๑) การกระทำ (Acts) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเพื่อสังเคราะห์ ข้อมูลให้ได้ตรงกัน๒.๒)กิจกรรมคล้ายกันโดยการสนทนากลุ่ม๒.๓)การหาความหมายของข้อมูลเชิงลึก จากการศึกษาชีวประวัติบุคคลสำคัญในพื้นที่ การศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไป๒.๔)การมีส่วนร่วมของคณะวิจัยในการเก็บข้อมูลตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละหัวข้อ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตสภาพพื้นที่ทั่วไป การสัมภาษณ์ชีวประวัติบุคคลสำคัญ การศึกษาเอกสารแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำมาเขียนร่วมรายงานร่วมกัน เพื่อให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่

๓) การเปรียบเทียบข้อมูลโดยการนำข้อมูลเช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตสภาพพื้นที่ทั่วไป การสัมภาษณ์ชีวประวัติบุคคลสำคัญ การศึกษาเอกสาร มาเปรียบเทียบข้อมูลให้มีความสอดคล้องตรงกัน

๔) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการนำข้อมูลจาก ๓๐ ชุดมาเขียนเรียงกันว่าคนที่ ๑-๓๐ ว่าให้ข้อสัมภาษณ์การสังเกตและการศึกษาเอกสารว่าอย่างไรและนำมาเปรียบเทียบว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร และคณะผู้วิจัยนำมาสรุปประเด็นให้สอดคล้องตรงกัน

๑๑. การเขียนรายงานการวิจัยคณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลต่างๆ จากนั้นได้ทำเครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งรายบุคคล รายกลุ่ม และแบบสังเกตสิ่งแวดล้อมจากนั้นได้มอบหมายให้คณะทำงานได้ไปดำเนินการเมื่อเสร็จแล้วจะได้นำเสนอผลงานวิจัยในรูปแบบการบรรยายเชิงวิเคราะห์ รวม ๖ บท พร้อมรูปภาพประกอบการศึกษาวิจัย

๔. สรุปผลการวิจัย

จากการที่คณะผู้วิจัยทั้งหมด ประกอบด้วย พระภิกษุ ๕รูป ได้ทำการแบ่งกลุ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลและการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามแบบเครื่องมือการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งอาศัยข้อมูลจากเอกสารทั้งของราชการและเอกชน มาประกอบการวิเคราะห์และเรียบเรียง รวบรวมเพื่อสนับสนุนในการตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มปรากฏ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ

สรุปเป็นข้อค้นพบ (Fact finding) ได้ว่าวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ “ราชกุฎาคาร วัดโชติการาม” สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าแสนเมืองมา พ.ศ. ๑๙๑๓-๑๙๕๔ กษัตริย์ลำดับที่ ๗ แห่งราชวงศ์มังราย ไม่ปรากฏปีที่สร้างแน่ชัด สันนิษฐานว่าวัดแห่งนี้น่าจะสร้างในปี พ.ศ. ๑๙๒๘-พ.ศ. ๑๙๔๕ วัดเจดีย์หลวงเป็นพระอารามหลวงแบบโบราณ มีการบูรณะมาหลายสมัย โดยเฉพาะพระเจดีย์ ที่ปัจจุบันมีขนาดความกว้างด้านละ ๖๐ เมตร เป็นองค์พระเจดีย์ที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่งในเชียงใหม่ วัดเจดีย์หลวงสร้างอยู่กลางใจเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมถือว่าเป็นศูนย์กลางทางการปกครองของอาณาจักรล้านนา ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๓ ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ภายในวัดประมาณ ๓๒ ไร่ ๑ งาน ๒๗ ตารางวา มีสถานที่ที่สำคัญทางการศึกษาของพระภิกษุสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนนักธรรมบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เหล่านี้เป็นสถานที่อบรมบ่มเพาะอนาคตของชาติต่อไป พฤติกรรมอันพึงประสงค์ให้กับเยาวชนหรือสามเณรที่จะเป็นผู้ใหญ่ใน สภาพของวัดเจดีย์หลวง วรวิหาร โดยรวมเป็นชุมชนของพระสงฆ์ และสามเณร มีสถานที่ที่สำคัญทางการศึกษาของพระภิกษุสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนนักธรรมบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยอันพึงประสงค์ให้กับเยาวชนวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เหล่านี้เป็นสถานที่อบรมบ่มเพาะพฤติกรรมหรือสามเณรที่จะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตของชาติต่อไป สภาพสิ่งแวดล้อมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ และมีสถานที่ที่ศึกษาของพระภิกษุสามเณร ครบถ้วนทั่วไป

สภาพความเป็นอยู่ของสามเณรส่วนใหญ่อยู่แบบมีระบบการปกครอง มีการแบ่งเป็นคณะกรรมการปกครอง ทิศเหนือเรียกว่า คณะหอธรรม ทิศใต้เรียกว่า คณะเจดีย์หลวง มีอาจารย์เป็นผู้ปกครองประจำคณะและกุฏิของตนเอง รับประทานอาหารร่วมกัน เป็นเหมือนกับโรงเรียนกินนอน พระภิกษุและสามเณรที่มาอยู่ที่นี่ พักอาศัยอยู่ในวัดเจดีย์หลวง และมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมและระดับมหาวิทยาลัยในวัด ทำให้ภิกษุสามเณรได้โอกาสทางการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าสามเณรได้รับความรู้เกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตจริงมีผลต่อการดำเนินชีวิตและเป็นประโยชน์อย่างมากคือการใช้ชีวิตอย่างรอบคอบ สนใจแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นในวันพระของวัดเจดีย์หลวง มีการเทศน์นำเอาธรรมะที่พระเทศน์มาใช้ได้ส่วนหนึ่งคิดว่าธรรมะจะทำให้เรามีจิตใจที่ผ่องใสการทำวัตรสวดมนต์ ช่วยให้มีสมาธิในการเรียนกิจวัตรต่างๆ เป็นการสร้างส่งเสริมให้เป็นคนดีให้รู้จักหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รู้จักหน้าที่ของตนเอง ฝึกนิสัยให้ขยันหมั่นเพียร ฝึกให้รู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และมีความรับผิดชอบในการช่วยกันรักษาความสะอาด ความสามัคคี กิจวัตรวินัยบาตฉันทน์ ทำวัตรเช้า เย็นให้เป็นประจำวัน แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ดีให้ดีขึ้นได้มีวัฒนธรรมการเป็นอยู่ที่ดีและการเป็นอยู่ช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณร เช่นการสวดมนต์

เข้า เย็นทำให้รู้จักการมีจิตอาสา รู้จักแนวทางการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาสอนให้สามเณรมีความอ่อนน้อมถ่อมตนสิ่งสนับสนุนที่ทำให้เกิดการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณรคือ ทำวัตรสวดมนต์ เข้าเย็น เชื่อว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่วตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตนสอนให้มี หิริ ความละอาย โอตตัปปะความเกรงกลัวต่อบาป

แนวทางการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา๑) ด้านการอบรมสั่งสอนการขัดเกลาพฤติกรรมมีประโยชน์ เช่นควรอบรมธรรมะที่สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตจริงควรมีสถานที่ฝึกฝนอบรมสามเณรก่อนที่เข้ามาอยู่ในเมืองใหญ่การทำวัตรสวดมนต์ การเรียนนันทกรรม บาสิ ภายในวัดให้เข้มงวดมากขึ้น๒) ด้านการปกครองควรอบรมสามเณรให้รู้จักความขยันและให้รู้จักกฎของวัด๓) ควรมีหลักธรรมที่ต้นแบบให้กับสามเณรควรเพิ่มเติมประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่เป็นสิ่งสนับสนุนก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงามที่สำคัญของวัดเจติยหลวง และการทำกิจกรรมร่วมกันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรม๔) ควรอบรมสามเณรให้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต เช่นการใช้ชีวิตอย่างรอบคอบไม่ประมาทในการทำสิ่งต่างๆ เพราะเต็มไปด้วยสิ่งล่อลวง

๕. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบ (Fact findings) ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการ ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผลโดยใช้หลักตรรกวิทยาในการให้เหตุผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ได้รับความรู้ด้านพระพุทธศาสนาหรือด้านประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามสามารถนำไปใช้ในบทเรียนหรือใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ความรู้เกี่ยวกับการมีศีลมีธรรม การรักษาความสะอาด ทำให้เรานำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ทำให้เราเป็นคนดี ให้เรามีชีวิตที่ดีในการอยู่ร่วมกันกับสังคมอย่างมีความสุข ธรรมะเป็นธรรมขั้นสูงสุดของพระพุทธเจ้าที่สอนให้เรา คิดดี ทำดี พูดดี ได้รับความรู้คือการเปลี่ยนแปลงตัวเอง ธรรมะมีคุณค่าและประโยชน์คือ ได้สอนตัวเราและได้เรียนรู้เกี่ยวกับสังขธรรมชีวิต ได้รับความรู้คือการทำตนให้ขยัน ได้รับความรู้มากมายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่สำคัญ และครูบาอาจารย์ในสมัยก่อน และธรรมะของครูบาอาจารย์ต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ได้รับความรู้เกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องการเป็นคนดีและบาปบุญ ได้รับความรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตข้างหน้าได้ ได้รับความรู้เกี่ยวกับการอบรมด้านคุณธรรม คำสอนของอาจารย์หลายๆ อย่าง ได้ฟังธรรมจากครูบาอาจารย์สายปฏิบัติ ทำให้ได้รู้หลักคำสอนในการดำเนินชีวิต ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องศีล ได้รู้ว่าสิ่งไหนดีและไม่ดี ธรรมะจะคอยช่วยสอน ทำให้จิตใจสงบและไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดี ธรรมะมีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ธรรมเป็นเครื่องดำรงชีวิต และเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามากขึ้น ได้รับความรู้เกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ได้รับความรู้ของครูบาอาจารย์มีผลต่อการดำเนินชีวิตและเป็นประโยชน์อย่างมาก ได้รู้จักธรรมะในพระพุทธศาสนามากขึ้น นำมาใช้ได้ในชีวิตจริง คือการใช้ชีวิต

อย่างรอบคอบ การใช้ชีวิตอย่างราบรื่น สนใจแก้ไขตนเองให้ดี ในวันพระของวัดเจดีย์หลวง จะมีการเทศน์ทุกวัน ก็ได้นำเอาธรรมะที่ท่านเทศน์มาใช้ได้ส่วนหนึ่ง ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องศีลต่างๆ คิดว่าธรรมจะทำให้เรามีจิตใจที่ผ่องใสซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมสุขนิธิอุทัย^๖ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่าจุดเริ่มต้นของการพัฒนาของเยาวชนตามแนวพุทธคือสัมมาทิฐิการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธโดยใช้หลักไตรสิกขาสถาบันทางสังคมเป็นปรโตโมหะช่วยส่งเสริมการพัฒนาแนวพุทธให้แก่เยาวชน สำหรับการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทยศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนที่สามารถวัดได้เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนครอบคลุมคือไม่เบียดเบียนตนเองไม่เบียดเบียนผู้อื่นรับผิดชอบต่อหน้าที่พัฒนาตนเองและช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคม

ผลการวิจัยพบว่า -ช่วยฝึกให้เรามีความรู้ด้านภาษาต่างๆ ถือว่าดีเพราะเน้นฝึกให้สามเณรรู้จักหน้าที่ในแต่ละวันและในการเรียน นักรธรรม บาลี กระตือรือร้นมากขึ้น กิจกรรมต่างๆ เป็นการเสริมรู้ให้สามเณรในด้านหลักธรรม การทำวัตรสวดมนต์ ช่วยให้มีความสามารถในการเรียน กิจกรรมต่างเป็นการสร้างส่งเสริมให้เป็นคนดีมีความฉลาดให้รู้จักหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ทำให้สามเณรรู้จักหน้าที่ของตนเอง ช่วยขัดเกลาให้สามเณรมีความขยันหมั่นเพียรในกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด ฝึกนิสัยให้ขยันหมั่นเพียร และรู้หน้าที่ตนเอง กิจกรรม คือการทำวัตรสวดมนต์ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้สามเณรภายในวัดรู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และเรียนหนังสือธรรมะ การทำกิจวัตรสวดมนต์ ทำให้จิตใจดี และการเรียนนักรธรรมบาลีก็มีส่วนการอบรมด้วยส่วนหนึ่ง เป็นกิจกรรมที่ดีได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ -การทำวัตรสวดมนต์เป็นสิ่งที่งาม ช่วยในการขัดเกลานิสัยได้และเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ไม่ค่อยเสมอตันเสมอปลาย สามเณรบางรูปไม่ค่อยให้ความร่วมมือการทำวัตรสวดมนต์เข้า เย็นทำให้จิตใจสงบดี การเรียนนักรธรรม บาลีเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคนสอนของพระพุทธเจ้า-วิถีชีวิตการเป็นอยู่ของสามเณรวัดเจดีย์หลวง อยู่แบบสบาย กฎระเบียบดี มีการเรียนนักรธรรม บาลี -ทำให้สามเณรรู้จักรับผิดชอบด้วยตนเอง ทำกิจกรรมด้วยตนเอง เช่น กิจกรรมทำวัตร สวดมนต์เข้า เย็น-ปฏิบัติให้สม่ำเสมอ อย่าให้ขาด -การดำเนินชีวิตในวัดเจดีย์หลวง มีความเรียบง่าย สะดวกสบายในการทำงานต่างๆ-การทำวัตรสวดมนต์เข้าเย็นมีส่วนทำให้พฤติกรรมของสามเณรเปลี่ยนไปในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ไพศาลโรจนรัตน์^๗ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตยในการขัดเกลาทางศีลธรรม : ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, ผลการศึกษาพบว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตยมีส่วนสำคัญยิ่งในการขัดเกลาทางศีลธรรมแก่เยาวชน ในด้านบทบาทของวัด เห็นได้ว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตยเป็นการให้บริการทางสังคมประการหนึ่งของวัดที่ให้แก่สังคมไทยปัจจุบันและโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตยยังได้ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังพบว่ามีปัจจัยและแรงจูงใจอื่น เช่น ความต้องการความรู้เพิ่มเติมใน

^๖สมสุข นิธิอุทัย, “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย”, พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๗จุฑารัตน์ ไพศาลโรจนรัตน์, “บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตยในการขัดเกลาทางศีลธรรม : ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

วิชาดนตรีไทย ภาษาต่างประเทศและวิชาอื่นๆ ที่ทำให้เยาวชนเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นอกจากต้องการความรู้ด้านธรรมะ

ผลการวิจัยพบว่า -ช่วยขัดเกลาให้เราเป็นผู้มีวินัย ช่วยเหลือตนเองได้ รู้จักผิดชอบตัวเองมากขึ้นในความเป็นอยู่วัดเจติยหลวงอย่างนี้ ถือว่ามีความสะดวกสบายทั้งในด้านที่พักอาศัยที่เรียน หรืออาหารกิน และสิ่งที่จะช่วยขัดเกลาให้เรามีความขยันมากขึ้น วัฒนธรรมการเป็นของวัดเจติยหลวง แบ่งเป็นคณะมีทั้งหมด ๒ คณะแต่ละคณะจะมีผู้ดูแลและผู้ช่วยเกลาพฤติกรรมของสามเณร ช่วยให้สามเณรรู้จักการประพฤติดี ทำความดี และสร้างนิสัยให้รู้จักขยัน ให้รู้จักความขยันและทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการรู้จักใช้ชีวิตให้อยู่รอด -มีกฎของวัดที่ตั้งเป็นข้อตกลงของกันและกัน สามเณรปฏิบัติก็จะทำให้เป็นเครื่องกล่อมเกลาให้สามเณรดีได้ การสวดมนต์ช่วยในการขัดเกลาจิตใจให้สงบขึ้น มีวัฒนธรรมการสร้างลักษณะที่นิสัยที่ดี และการรู้จักทำงานที่ดี การเป็นอยู่ที่ดีเพราะสามเณรไม่มีความรับผิดชอบในการช่วยกันรักษาความสะอาด สามเณรบางรูปยังขาดความรับผิดชอบที่ดี -ความสามัคคี บิณฑบาตฉัน ทำวัตรเช้า เย็นให้เป็นประจำวัน กฎระเบียบเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก -การเป็นอยู่ของสามเณรก็ถือว่าดี การทำวัตรสวดมนต์ เพื่อให้สามเณรฟังธรรมและนำไปปฏิบัติ แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ดีให้ดีขึ้นได้ มีวัฒนธรรมการเป็นอยู่ที่ดี และการเป็นอยู่ช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณร เช่น การทำวัตร สวดมนต์เช้า เย็น การเป็นอยู่ของสามเณรมีความสุข แต่ขึ้นอยู่กับตัวสามเณรเองที่ต้องปฏิบัติเอาเอง -ศึกษาธรรมะ เช่น เรียนนักธรรมะ -สิ่งที่ช่วยขัดเกลา สามเณรคือ การทำวัตรสวดมนต์ การเสียสละ ช่วยงานวัด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามเณรต้องทำตามกฎระเบียบ ถ้าไม่ทำมีสิทธิ์ถูกไล่ออกจากวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดลใจถาวรวงศ์ตันเจริญและดร.จันทร์ชลี มาพุทธได้ศึกษา“กระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดฉะเชิงเทรา”, พบว่าวิธีการและบทบาทที่สำคัญของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมคือ๑. สถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษาสถาบันศาสนาและสภาพแวดล้อมมีลักษณะร่วมของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมคือการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีเหตุผล๒. สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมทั้งทาง-ตรงและทางอ้อม๓. เยาวชนต้นแบบต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเองรวมถึงการเห็นคุณค่าของความดีงามและการมีบุคคลเป็นหลักยึดทางจิตใจ๔. สถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษาสถาบันศาสนาและสภาพแวดล้อมส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมและการประพฤติโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย๓ลำดับแรกได้แก่ความขยันความประหยัดและความมีน้ำใจ

ผลการวิจัยพบว่า -ประเพณีในพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ งานอินทขิล เพราะมีการสนับสนุนให้สามเณรมีส่วนร่วม และมีการเปลี่ยนแปลงทุกปี คือ การลาสิกขาและบวชเข้ามาใหม่-เมื่อวัดมีงานได้ออกมาช่วยเหลือ ทำให้รู้จักการมีจิตอาสา พระอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด ทัวถึง-ประเพณีที่สำคัญของวัดคือ การเข้าพรรษา ออกพรรษา สรงน้ำเสาหลักเมืองที่เรียกว่า เขาคินทร์ขิล -พระอาจารย์คอยสอนสั่งเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเอง ให้รู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง ให้ความอบอุ่นอย่างทั่วถึง -

๑ ดลใจ ถาวรวงศ์ตันเจริญและ ดร.จันทร์ชลีมาพุทธ, “กระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดฉะเชิงเทรา”, *ดุษฎีนิพนธ์สาขาการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒).

ได้เข้าร่วมกิจกรรมสงฆ์ เข้าร่วมกิจกรรมของวัด และการรู้จักการทำงาน -การทำวัตรสวดมนต์ การเรียนนักธรรมบาลี ทำให้เรารู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามเณรบางรูปยังขาดการดูแลเอาใจใส่จากอาจารย์ และบางรูปควรดูแลอย่างใกล้ชิด -สนับสนุนเกี่ยวกับวันสำคัญให้สามเณรรู้ถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รักษากฎระเบียบทางพระพุทธศาสนาให้รู้จักแนวทางการปฏิบัติธรรม ในทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมสามเณรเป็นกิจกรรมที่สอนให้สามเณรมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักธรรมะในพระพุทธศาสนา ถ้าปฏิบัติตามให้เกิดผลจริงได้ -สิ่งสนับสนุนที่ทำให้เกิดการขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณรคือ ทำวัตรสวดมนต์ เข้า เียน การเสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**จุฑารัตน์ ไพศาลโรจนรัตน์**^๒ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการขัดเกลาทางศีลธรรม : ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีส่วนสำคัญยิ่งในการขัดเกลาทางศีลธรรมแก่เยาวชน ในด้านบทบาทของวัด เห็นได้ว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นการให้บริการทางสังคมประการหนึ่งของวัดที่ให้แก่วัยรุ่นไทยปัจจุบันและโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังได้ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ทำให้เยาวชนเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นอกจากต้องการความรู้ด้านธรรมะและสอดคล้องกับงานวิจัยของ**ดวงทิพย์อันประสิทธิ์**^๓ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสาในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางน้ำหวานอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ๑)ชาวชุมชนได้ให้ความหมายจิตอาสาคือการกระทำด้วยใจจริงช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้เท่าที่ตนทำได้โดยไม่ยั้งเหนี่ยวเพื่อที่จะนำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งด้วยการที่เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับและในด้านองค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้มีจิตอาสาคือเป็นผู้ที่พร้อมจะเสียสละเพื่อส่วนรวมทั้งร่างกายแรงใจรวมทั้งด้านเวลาและเป็นผู้ที่มีความเมตตา มีความซื่อสัตย์โดยประพฤติตนเป็นบุคคลตัวอย่างให้กับผู้อื่นด้วยการยึดคุณธรรมจริยธรรมพร้อมกับมีความความขยันอดทนและเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดีเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายเป็นที่ปรึกษาให้ผู้อื่นได้ถ่ายทอดความรู้ความสามารถของตนให้กับผู้อื่นและมีภาวะความเป็นผู้นำและมีความกระตือรือร้น

ผลการวิจัยพบว่า คนเราต้องอยู่กันไปเป็นสังคม ไม่ใช่อยู่คนเดียว คิดทำอะไร คิดถึงส่วนรวม ธรรมมีอุปการะมาก ๒ อย่าง สติ ความระลึกได้ สัมปชัญญะความรู้ตัว ธรรมอันธรรมให้งาม อิทธิบาท ๔ คือ ๑)ฉันทะ ๒)วิริยะ ๓)จิตตะ ๔)วิมังสาความอดทน-ความมีระเบียบวินัย และความสามัคคี – อริยสัจสี่ –ได้รับการฝึกมารยาทที่ดีงาม-คำสอนของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอดทน หืออดทน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตนทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่วใช้ชีวิตอย่างรอบคอบไม่ประมาทในการทำสิ่งต่างๆ ธรรมะที่อาจารย์บางก็นำมาใช้ในชีวิตได้จริงๆ สอนให้มี หิริ ความละอาย โอตตปเปความเกรงกลัวต่อบาป พรหมวิหาร ๔ คือ ๑) เมตตา ๒) กรุณา ๓) มุทิตา ๔) อุเบกขา การมีสติ ความเสียสละ

^๒จุฑารัตน์ ไพศาลโรจนรัตน์, “บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการขัดเกลาทางศีลธรรม : ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๓นางสาวดวงทิพย์ อันประสิทธิ์, “รูปแบบการขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสาในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางน้ำหวานอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (การบริหารการพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕).

ตนอริยสัจสี่ ทำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ดี ความมีระเบียบวินัย ทำตามแนวทางผู้เจริญได้ ทำไปแล้วทำในสิ่งที่ถูกต้องซันติ ความอดทนให้มาก ๆ สัจจะ เมื่อมีสัจจะ ย่อมนำมาซึ่งความจริง ผู้คนก็เกรงใจ การเสียสละ เมื่อเสียสละ ย่อมได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา คนที่เสียสละทุกอย่างคือคนที่ที่มีทุกอย่าง คนที่ว่ามีทุกอย่าง แต่ไม่เคยเสียสละเลย คือที่คนที่ยากจนที่สุด เรียนผูกเอง ก็ต้องเรียนแก้เองการไม่ทำบาปเป็นสุขอย่างยิ่ง การใช้ชีวิตอย่างมีสติ เช่นจะทำอะไรต้องคิดก่อนทำ ไม่ใช่ทำแล้วค่อยคิด การปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในวัดธรรมเป็นโลกบาล๒อย่างนำหลักธรรมที่พระผู้ใหญ่สอนมาใช้ได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงทิพย์อันประสิทธิ์^๘ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสาในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางน้ำหวานอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันต่างๆคือ๑) ครอบครัวได้แก่การอบรม/สั่งสอนด้วยวาจาการทำตนให้เห็นเป็นแบบอย่างการลงโทษการสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัลสร้างกฎเกณฑ์/ข้อตกลงร่วมกัน การให้เรียนรู้ด้วยตนเอง๒) ศาสนาได้แก่การอบรม/สั่งสอนด้วยวาจาสร้างกฎเกณฑ์/ข้อตกลงร่วมกัน การให้เรียนรู้ด้วยตนเองและ๓) โรงเรียนได้แก่การอบรม/สั่งสอนด้วยวาจาการลงโทษการให้รางวัลการทำให้เห็นเป็นแบบอย่างและสอดคล้องกับงานวิจัยของฤทธิชัย แกมมณาคและพระครูวิมลศิลปกิจ^๙ ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาของสามเณรชาวไทยภูเขาที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย” พบว่า ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความกตัญญูทศเวทมีค่าสูงสุดด้านความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาสามเณรชาวไทยภูเขามั่นใจว่าพระพุทธรูปเจ้าไตรสร้อยธรรมจริงรู้สึกซาบซึ้งถึงพระปัญญาธิคุณของพระพุทธรูปเจ้าที่ว่าเป็นเลิศกว่าใครในโลกและมีความมั่นใจว่าหลักธรรมของพระพุทธรูปเจ้าสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ด้านความกตัญญูทศเวทที่ระลึกถึงทุกคนที่มีบุญคุณตลอดไปให้ความเคารพและเชื่อฟังต่อผู้ปกครองและช่วยเหลืองานที่ผู้ปกครองมอบหมายด้วยความเต็มใจด้านความเมตตากรุณามีความปรารถนาดีต่อผู้ปกครองและเพื่อนนักเรียนมีความเอื้ออารีต่อญาติพี่น้องและมีความยินดีที่ได้แบ่งปันสิ่งของหรืออาหารให้เพื่อนด้านความรับผิดชอบรู้สึกชื่นชมเมื่อเห็นเพื่อนเก็บขยะจากพื้นไปใส่ถังขยะเมื่อเห็นเพื่อนทำความดีจะรู้สึกชื่นชมเพื่อนและจะพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จแม้ว่างานนั้นจะยากเพียงใดและด้านความซื่อสัตย์เมื่อเก็บของผู้อื่นได้จะส่งคืนเจ้าของมีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนและมีความละเอียดเกรงกลัวต่อการทำผิดสามเณรชาวไทยภูเขามียุทธวิธีที่ต่างกันและมีผู้อุปถัมภ์ที่ต่างกันมีผลทำให้มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาแตกต่างกันแต่การมีชาติพันธุ์ที่ต่างกันและมีผู้ควบคุมดูแลที่ต่างกันไม่มีผลทำให้มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

^๘ เรื่องเดียวกัน.

^๙ ฤทธิชัย แกมมณาคและพระครูวิมลศิลปกิจ, “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาของสามเณรชาวไทยภูเขาที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย, (ทุนสนับสนุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

๖. กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากบุคคลหลายฝ่ายในการให้คำแนะนำปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขทำให้รายงานการวิจัย ฉบับนี้สมบูรณ์ขอกราบขอบพระคุณพระครูปลัดจิตติชัย จิตติชโยตร .ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา พระครูวุฒิชรรมาภิวังษ์ รองอธิการบดี มมร ล้านนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล ชำนาญ ผู้ช่วยอธิการบดี, พระครูวิทิศานาทรดร.รองศาสตราจารย์สมหมาย เปรมจิตต์ ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดีที่ให้คำแนะนำในการแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลทำให้รายงานการวิจัยเล่มนี้แล้วเสร็จ

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากรายงานการวิจัยเล่มนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาสถาบันพระคุณของคุณพ่อคุณแม่ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสทำรายงานวิจัยจนสำเร็จ

คณะผู้วิจัย

๗. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยคณะผู้วิจัยจึงจัดทำเป็นข้อเสนอแนะไว้เป็น 3 ระดับดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ด้านการอบรมสั่งสอนการขัดเกลาพฤติกรรม มีคุณค่าและมีประโยชน์ เช่นควรอบรมธรรมะในพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น ที่สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตจริงควรมีฝึกการใช้ชีวิตอย่างรอบคอบ ควรมีสถานที่ฝึกฝนอบรมสามเณรก่อนที่เข้ามาอยู่ในเมืองใหญ่การดำเนินกิจกรรมของสามเณรในวัดเจดีย์หลวง วรวิหาร เช่น กิจวัตร การทำวัตรสวดมนต์ การเรียนนักษัตร บาลี กิจกรรมต่างๆ ภายใต้วัดให้เข้มงวดมากขึ้น

๒. ด้านการปกครองควรที่เพิ่มประสิทธิภาพให้มากขึ้น ควรอบรมสามเณรให้รู้จักความขยันและให้รู้จักการใช้ชีวิตให้อยู่รอดมีกฎของวัดที่ตั้งเป็นข้อตกลงของกันและกัน สามเณรปฏิบัติก็จะเป็นเครื่องกล่อมเกล่าให้สามเณรดีได้

๓. ควรมีหลักสูตรที่ต้นแบบให้กับสามเณรควรเพิ่มเติมประเพณีทางพุทธศาสนาที่เป็นสิ่งสนับสนุนก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงามที่สำคัญของวัดเจดีย์หลวง และการทำกิจกรรมร่วมกันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสามเณร

๔. ควรให้สามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอัฐตา หิอัฐโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตนทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วใช้ชีวิตอย่างรอบคอบไม่ประมาทในการทำสิ่งต่างๆ เพราะสิ่งล่อลวงเยอะมาก

๒) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

๒.๑ด้านการอบรมสั่งสอนการขัดเกลาพฤติกรรม เช่นควรให้สามเณรรู้จักธรรมะในพระพุทธศาสนามากขึ้น นำมาใช้ได้ในชีวิตได้จริง

๒.๒ด้านการปกครองการเป็นอยู่ในวัดเจติยหลวงวรวิหารที่ช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของสามเณร แต่ละเรื่องมี เช่นควรให้รู้จักความขยันและทำให้รู้จักใช้ชีวิตให้อยู่รอดมีภูมิคุ้มกันของวัดที่ตั้งเป็นข้อตกลงของกันและกัน สามเณรปฏิบัติก็จะทำให้เป็นเครื่องกล่อมเกล่าให้สามเณรดีได้

๓) ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

๓.๑ ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบพฤติกรรมตามแนวพุทธจริยธรรมของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคเหนือตอนบน

๓.๒ควรศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมตามหลักสัปปุริสธรรมของสามเณรและเยาวชนในภาคเหนือตอนบน

บรรณานุกรม

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือทั่วไป

บุญมี แทนแก้ว. จริยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินท์ติ้ง, ๒๕๓๙.

ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. ชาวเขา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการแห่งชาติ, ๒๕๓๘.

งามตา วนินทานนท์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๔.

งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

จำนง อติพัฒนสิทธิ์และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๖๐.

หนังสือภาษาอังกฤษ/English/ texts

Elkin, Frederick and Handel, Gerald. The Child and Society: the Process of Socialization. New York: The Random House. 1972.

Richter, K. et al. Child Care in Urban Thailand : Choice and Constraint in a Changing Society. IPSR Publication no. 163. Bangkok: Institute for Population and Social Research. 1992.

๒. รายงานการวิจัย/สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

จุฑารัตน์ ไพศาลโรจน์รัตน์. “บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอภัยในการขัดเกลาทางศีลธรรม :

ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

นางสาวดวงทิพย์อันประสิทธิ์. “รูปแบบการขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสาในชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนบางน้ำหวานอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)** : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕.

นางสาวสมสุขนิจอุทัย. “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย”. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ฤทธิ์ชัย แกมมาก. และพระครูวิมลศิลปกิจ. “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาของสามเณรชาวไทยภูเขาที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย”. **ทุนสนับสนุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ดลใจ ถาวรวงศ์ตันเจริญและดร.จันทร์ชลีมาพุทธ. “กระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์สาขาการศึกษาและการพัฒนาสังคม**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒